

ВЕЛИКИТЕ ЦАРСТВА НА ДРЕВНА АМЕРИКА

ТАЙНИТЕ НА
ИНКИТЕ, МАИТЕ
И АЦТЕКИТЕ

**ВЕЛИКИТЕ ЦАРСТВА НА ДРЕВНА АМЕРИКА
ТАЙНИТЕ НА ИНКИТЕ, МАИТЕ И АЦТЕКИТЕ**

Автор: Анна Покровская

Превод: Татяна Балова

Издателство „Паритет“, София

240 стр.

Книгата „Великите царства на древна Америка. Тайните на инките, маите и ацтеките“ представя историята на тези древни племенни общности. По достъпен и увлекателен начин, авторката представя бита и живота им – религиозни вярвания, жертвоприношения, военна дейност, данъчна и съдебна система, занаяти, възпитание.

Ацтеките били ненадминати майстори на величествени храмове и извършвали със завидна точност астрологични изчисления, но успоредно с това практикували противни на човешката природа жертвоприношения. Каменният град на инките, разположен на 2300 метра надморска височина и до днес е неразрешима загадка за изследователите: как точно инките са постигнали това съвършенство на каменната зидария; откъде са имали толкова солидни математически познания; защо по време на разкопки са открити предимно женски кости?

Авторът се спира на най-важните етапи от формирането на тези култури от момента на тяхното зараждане до гибелта им.

**За поръчки на книги от сайта
www.paritetbf.com – 20% отстъпка.**

Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена в каквато и да е форма без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

ISBN 978-619-153-552-1

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД	5
Първа част	
ДРЕВНИТЕ НАРОДИ НА МЕКСИКО: ОЛМЕКИ И ИНКИ	9
Олмеки – най-древната цивилизация в Америка.....	11
Олмеките – пришълци от Азия?	25
Кои са инките?	
Как е създадена държавата на инките.....	38
Военното изкуство на инките	46
Разцвет на държавата на инките.....	52
Падането на империята на инките: нахлуването на испанците	63
Втора част	
ПЕРУАНСКИТЕ ИНДИАНЦИ	73
Древните цивилизации в Перу	75
Тиауанако – мъртвият боливийски град	79
Вълшебниците индианци мочика	83
Знаците в Наска – тайната на древните изображения.....	96
Черните камъни от Ика в Перу	106
Трета част	
ТАЙНСТВЕНАТА КУЛТУРА НА МАИТЕ	121
Защо индианците май така бързо са се предали на испанците	123
Лакандоните – потомците на майте, доживели до наши дни	128
Градовете на майте – Бонампак, Копан, Паленке....	133

Откъде са дошли древните индианци?.....	140
Упадъкът на епохата на майте.....	145
Боговете на майте. Жертвоприношенията.....	149
Пирамидите от Чичен Ица.....	157
Златото от „Кладенеца на смъртта“	163
Елдорадо – в търсене на златния град.....	168
Пирамидата в град Паленке – гробница на „американския Тутанкамон“	177
Четвърта част	
ДЪРЖАВАТА НА АЦТЕКИТЕ	189
Създаване на ацтекската държава	191
Религия. Кървавите ритуали.....	199
Градовете и архитектурата на ацтеките.....	207
Занаятите и търговията на ацтеките	215
Заклучение	234

УВОД

Мезоамерика е зона на високо развити цивилизации в Новия свят от епохата преди Колумб. Териториално тя включва Централно и Южно Мексико, Гватемала, Белиз, западните области на Салвадор и Хондурас. В края на I хилядолетие пр.Хр. тук възникват първите държави, което веднага прави местните индианци едни от най-развитите народи в Новия свят. В края на I хилядолетие сл.Хр. те загиват или западат по много необясними засега причини (вътрешни социални сътресения, крах на земеделието, извънземно нашествие, непрекъснати войни със съседите и т.н.).

На другия полюс е пъстрият свят на околните варварски племена, които са на различно ниво на развитие. Чак до идването на европейците те са на етапа на примитивното земеделие или на ловно-събирателското стопанство. Взаимоотношенията между развитите държави, особено съседните, и неспокойната варварска периферия винаги са били сложни и нестабилни: продължителните периоди на относително мирен живот изведнъж се сменят с кръвопролитни войни. При това далеч невинаги побеждава по-развитата страна. Така че имаме всички основания да предполагаме, че именно нахлуването на северните „варвари“ през VII–VIII век сл.Хр. слага край на вековното процъфтяване на гигантския град Теотихуакана в североизточната част на Мексиканската долина. Градът е разграбен, изпепелен и повече не може да възкръсне от руините. През XVI век испанските конкистадори заварват на територията на Америка две големи индиански цивилизации: *на атцеките* — най-могъщата от всички (включваща Мексиканската долина и днеш-

ните мексикански щати Морелос, Идалго, Пуебла и др.) и на *маите* (планинска Гватемала и полуостров Юкатан в Мексико).

Създателите на древните цивилизации притежават голям брой общи характерни черти: йероглифна (при маите) и пиктографска писменост (при ацтеките), книги от хартия (правена от фикуси) и пергамент (от еленова кожа); своеобразни географски карти; сложен календар, (ритуален-260 дни и слънчев 265дни); ритуална игра („тлачтли“) с каучукова топка върху специални правоъгълни площадки; „война на цветята“ – специални „договорни“ военни кампании с цел пленяване на хора, които да бъдат принесени в жертва на боговете; мащабни човешки жертвоприношения; пушене на тютюн; сложен пантеон на боговете, който включва културния герой – бога на вятъра и знанията на име Кецалкоатъл (Кукулкан); стъпаловидни пирамиди („теокали“) от кирпич, с плоски върхове, върху които има храмове и светилища.

Също толкова специфичен е и наборът от основни селскостопански растения и начините на приготвяне на храната. Жителите се хранят предимно с царевица (маис), фасул и тиква. От царевицата правят плоски питки „тортилас“, които пекат върху керамични плочи „камалес“.

Икономическа основа на древните цивилизации е високо развитото земеделие – както екстензивно (чрез изсичане и палене на горите), така и интензивно (иригационно). При древните американци ги няма някои от най-важните постижения на древността: домашни животни, каруци с колела, грънчарско колело, обработка на метали (до IX–X в. сл.Хр.) и плуг. Цялата гигантска програма от строителни и архитектурни дейности, монументалните каменни статуи и релефи и изящните предмети на малката пластика от полускъпоценни камъни като

нефрит например, са изработени изключително ръчно и с помощта на оръдия от камък, дърво и кост. Основни видове суровини за направата на различен род инструменти и оръжия са кремъкът и обсидианът (вулканичното стъкло).

Климатът в голяма част от Мезоамерика е тропически, но температурата и количеството валежи (а с тях – растителността и животинският свят) се променят чувствително в зависимост от височината над морското равнище, където се намира съответната местност. И ако в подножието на планинските хребети и на дъното на дълбоките долини срещахме чисто тропическа буйна флора и доста разнообразна фауна, на височина от 900 до 2000 метра се ширят дъбови и борови гори, още по-високо – алпийски ливади от ниски тревисти растения и храсти, а конусите на най-високите вулканични върхове са покрити с вечен лед и сняг.

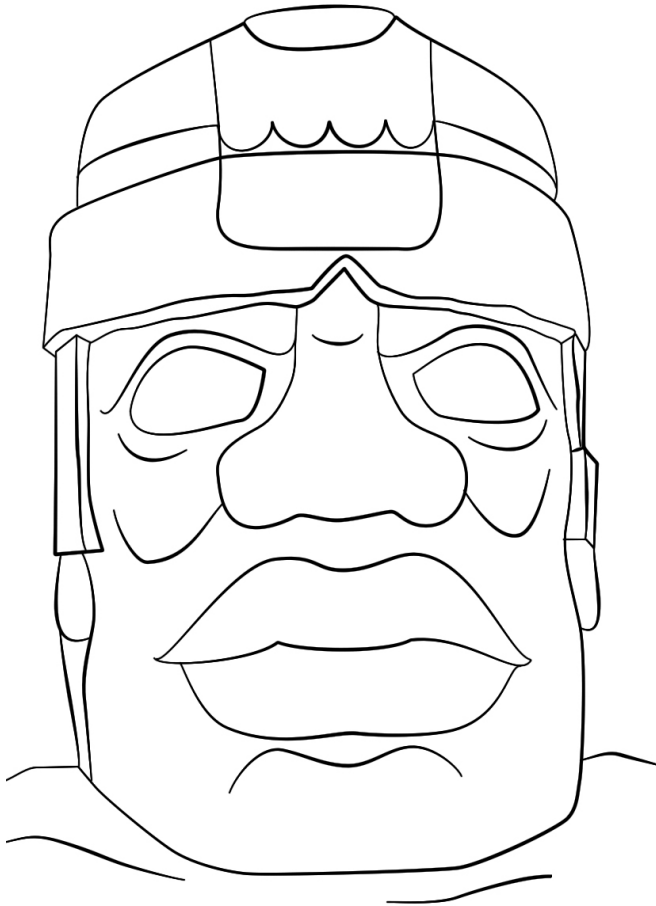
Индианците винаги са знаели как да използват това неимоверно разнообразие от природно-климатични условия.

Точно в планинските райони на Мезоамерика още в незапомнени времена се зараждат първите зачатъци на земеделие. Неизчерпаемите биоресурси на Тихия и Атлантическия океан са сигурен източник на храна (риба, мекотели, ядливи водорасли). Такъв е екологичният фон, на който възникват и се развиват древните култури в Мезоамерика.

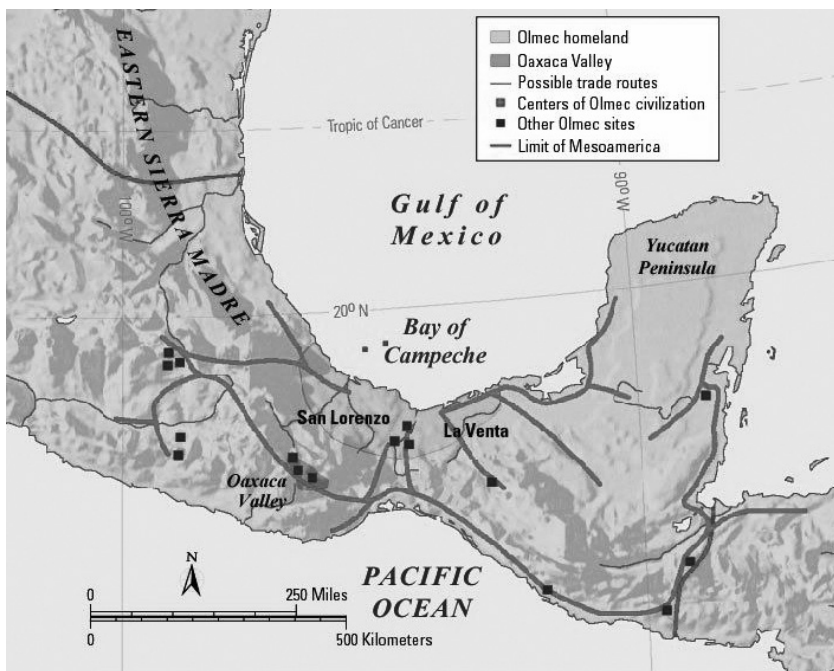
Първа част
ДРЕВНИТЕ НАРОДИ НА МЕКСИКО:
ОЛМЕКИ И ИНКИ

Олмеки - най-древната цивилизация в Америка

Преди 3600 години първата американска цивилизация започва да сече мексиканските джунгли. Ацтеките ще я нарекат олмеки – каучуковите хора. Цивилизацията на олмеките се смята за първа, за цивилизация „майка“ в Мексико. Тя възниква изведнъж и в „готов вид“ – с развита йероглифна писменост, точен календар, изкуство и развита архитектура. Според представите на съвременните изследователи цивилизацията на олмеките възниква някъде в средата на II хилядолетие пр.Хр. и съществува около хиляда години. Нейните основни културни ценности се намират по бреговете на Мексиканския залив, по територията на днешните щати Табаско и Веракрус. Но културното влияние на олмеките се наблюдава по цялата територия на Централно Мексико. Откъде обаче идва даденият народ, какъв език говори и къде изчезва след няколко века – след полувековното проучване на неговата култура тези основни въпроси остават без отговор.

Може да предпологаеме, че пръснатите из дивите джунгли на Мезоамерика първобитни племена са имали всичко, от което са се нуждаели. Нищо не им е липсвало. Садили са царевица и боб, ловили са риба в морето и не са общували с другите. За да живеят добре, не са им трябвали изобретения и съседи. Но необяснимо как племената, живели по бреговете на трите *Коацакоалкос*, *Папалопан* и *Тонала*, са създали първата цивилизация в Мексико. Олмеките притежават най-добрите земи – повече долини, по-малко джунгла, запаси от вода за пиене и поливане, планини, пълни с изкопаеми. Олмеките орат ниви и хвърлят риболовни мрежи, създават села и започват да строят прочутите си наколни жилища. Заживели едни до

Територията населявана от олмеките и главните им градове Сан Лоренцо и Ла Вента

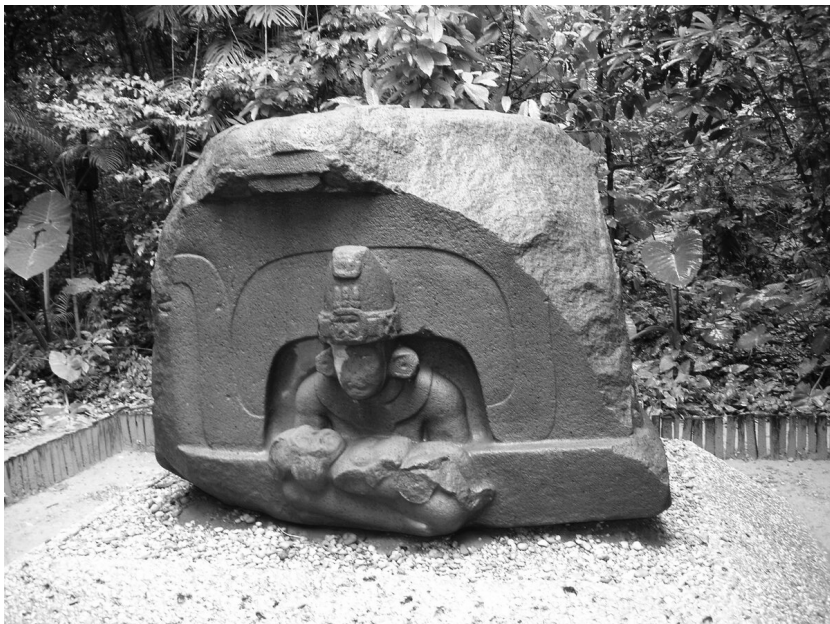
други, натрупали предостатъчно запаси, племената на бъдещите мексикански щати *Веракрус* и *Табаско* си подават ръка.

Морските кланове предлагат костенурки и мекотели, планинските докарват обсидиан и нефрит за накити, аграрните – царевица, тиквички, картофи и памук. Така започва сближаването на различните племена, а Мексиканският залив се превръща в гъмжащ мравуняк. Също като мравките, олмеките започват да създават връзки помежду си. През стотиците години търговските им пътища навлизат на стотици километри далеч от Мексиканския залив. Олмеките си разменят новини кое село какво ново е измислило. Започва обмен на знания,

технологиите прогресират. Племената измислят общи думи, за да могат да разговарят и да търгуват помежду си и така възниква езикът на олмеките. Те си разменят занаятчийски стоки, предават си методи за направата им, възниква културата на олмеките. Племената споделят помежду си вярвания за божествата, които покровителстват селата им, и олмеките започват да имат обща религия.

Общата търговия, общите език, религия и култура – това са условията за началото на цивилизацията. И ето че петте крайречни селища стават търговски центрове и се превръщат в 5 града на олмеките: Сан Лоренцо, Ла Вента, Лагуна де лос Серос, Трес Сапотес и Лас Лимаса. В апогея на разцвета ѝ преди 3000 години цивилизацията на олмеките е имала във всеки град по 18-20 000 човека – чудесен финал на обединяването на хората в името на общата цел! Градовете на олмеките са своеобразни центрове на благоденствие, власт и богове. В тях живеят само вождовете и аристокрацията, докато обикновените хора обитават околните села. Първата религия винаги е свързана с околната природа. В богове на олмеките се превръщат както животни от върха на хранителната пирамида, така и някои храни: ягуарите, орлите, акулите, крокодилите, питоните и царевицата. Духът на дъжда (Ягуарът вампир), Духът на Царевицата, Духът на Огъня (Драконът с раздвоен език). Олмеките смятат, че вождовете може да се трансформират в божества и първи в Америка принасят човешки жертви.

Олмеките нямат армии, защото нямат врагове, всеки град управлява своите земи и не се стреми да завладее чуждите. Истински миролюбив мравуняк – утопия и експеримент, какъвто не възниква по другите, пренаселени, континенти. За тази цивилизация знаем твърде малко, олмеките нямат писменост и не издигат като маите мо-

*Ягуарът вампир (Човекът ягуар или Духът на дъжда)
държи в ръце детето си*

нументи на владетели с отбелязани дати. Не е ясно защо първата цивилизация в Америка е изчезнала. Преди 2900 години градовете западат, през следващите 550 години цивилизацията на олмеките деградира, а преди 2350 години изчезва завинаги. Учените са на мнение, че промените климата превръщат земите край трите реки в смърдящи блата или вулканичните изригвания са покрили всичко с унищожителна пепел...

Коацекоалкос е главната река на олмеките. В превод името ѝ означава „Светилище на змията“. Според легендите там е била раздялата с древното божество Кецалкоатъл. Кецалкоатъл или Великият Кукулан, както го наричат маите, е пернат змей и загадъчно същество. Имал е могъщо телосложение, благородни черти и общо взето е

приличал на човек. Интересно, откъде се е взел сред червенокожите късета олмеки?

Според преданията е дошъл и си е отишъл по вода. Точно той научил олмеките на всички занаяти, дал им е нравствените основи и летоброенето. Кецалкоатъл е бил против жертвоприношенията и насилието.

Олмеките постигат истинско майсторство при обработката на камъни, включително най-твърдите. Олмекските изделия от нефрит с право се смятат за шедьоври на древното американско изкуство. Монументалната скулптура на олмеките включва олтари от тонове гранит и базалт, резбовани стели, скулптури в естествен размер. Но един от най-забележителните и загадъчни белези на тази цивилизация са огромните каменни глави. Първата от тях е открита още през 1862 година в Ла Вента.

През 30-те години на миналия век американският археолог Матю Стърлинг описва в дневника си намерената по време на експедицията скулптура от цивилизацията на олмеките. Към днешна дата са открити 17 такива гигантски човешки глави. Всички те са издялани от цели парчета базалт. Най-малките са високи 1,5 м, а височината на най-голямата глава, намерена в Ранчо ла Кобата, стига до 3,4 м. Средната големина на повечето олмекски глави е около 2 м. Съответно теглото на всички тези огромни скулптури варира от 10 до 35 тона!

Всяка глава е украсена с нещо като каска за американски футбол. Но са различни и никоя не се повтаря. Ушите на всички глави са изваяни и имат накити във вид на обеци. Пробиването на ушните миди е типична традиция за всички древни мексикански култури. Една от главите, най-голямата, изобразява човек със затворени очи, а при останалите шестнадесет те са широко отворени. Явно всяка от скулптурите ни представя кон-

Олмекската култура е символизирана от огромни каменни глави с дебели устни и широки ноздри, открити сред тропическата растителност в Веракрус и Табаско и датира от 800 г. пр.н.е.

кретен човек с характерен набор от индивидуални особености. Но макар да са различни, загадъчното при гигантските глави е, че имат нещо общо – *Портретите, изобразени на тези скулптури хора, са с ярко изразени негроидни черти – широк сплескан нос с големи ноздри, издути устни и изпъкнали очи.* Това по никакъв начин не се връзва с основния антропологичен тип древно мексиканско население.

Но как да си обясним негроидните черти? Иван ван Сертима, антрополог от университета в Рутгерс издига теорията, че изворите на олмекската цивилизация трябва да се търсят в Африка.